

РЕЗЮМЕТА НА ПУБЛИКАЦИИТЕ, ПРЕДСТАВЕНИ ЗА УЧАСТИЕ

на Ива Пушкарлова – кандидат в конкурс за заемането на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 3.6 Право (Наказателно право) в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“

1. **Помилването по българското наказателно право и в практиката на държавния глава.** С.: Сиела, 2020, с. 407, ISBN:978-954-28-3245-4.

Монографията се състои от увод, пет глави, разделени на параграфи, заключение и библиография, съдържаща 101 заглавия (67 на български и 34 на чужд език). Бележките под линия са общо 381.

Във **въведението** са посочени обектът, целта, предметът и структурата на монографичното изследване, както и основните възгледи на автора в похода към материята. Обоснована е актуалността и обществената значимост на разглежданите проблеми. Очертани са основните постижения на доктрината и потребността от всеобхватен научен анализ, който да изгради завършена и систематизирана концепция за помилването.

1.1. В първата глава „Обща характеристика на помилването като наказателноправен институт“ са представени в обобщен вид основните признаци на помилването като наказателноправен институт, вкл. неговото действие, процедурите за издаване и изпълнение на указите на държавния глава, общите предпоставки за приложението му и разнообразието от ограничения, на които е подчинено. Изведени са основни критерии за преценка на решението по молба за помилване. Обсъдени са възможни усложнения. Българската уредба е вписана в сравнителноправен и исторически контекст.

В първия параграф е направен обзор на историческото развитие на помилването и на неговата факторна среда и е предложена периодизация по комплексен критерий. Всеки от периодите е характеризирани с особеностите на помилването през него, като са изведени зависимости между вида на компетентния орган, конституционното устройство на държавата, особеностите на правната система и модела на помилването в нея. Анализирани са историческото еволюиране на помилването в изключителен институт за индивидуално освобождаване от изтърпяване на наказание.

Вторият параграф изяснява понятието и общите признаци на помилването, които в следващите глави ще бъдат изяснявани подробно от различни гледни точки и в сравнение с други институти. Изведени са формалните и материалните предпоставки на института и негови основни и странични ефекти върху наказателноизпълнителното правоотношение и съдимостта.

Третият параграф е посветен на упражняването на правото на помилване. **В първата точка** са анализирани общите положения и специфични въпроси на сезирането на държавния глава, възможността му да помилва по собствена инициатива и значението на волята на осъдения, вкл. допустимостта да бъде помилван принудително или да откаже да приеме помилването. Във **втората точка** подробно са разгледани правната природа, действие и други признаци на указа за помилване и редица усложнения, възникващи в практиката при неговото издаване, изпълнение и правно действие. Обсъдени са въпроси на правната форма на отказа.

Четвъртият параграф изследва общите положения на приложното поле на помилването. **Първата точка** е посветена естествените ограничения на правото: вида на наказанието, съвкупността от принципи и институти, с които правната система регулира репресията, фактически ограничения. Във **втората точка** са групирани съображенията, които в практиката са основания за отказ – ревизия на присъдата, омаловажаване на извършеното, неотносимост към поправянето на

осъдения, невъзможност чрез помилване положението му да се промени, конкуренция с алтернативни институти, даващи по-справедливи решения, действие на правни принципи. В **третата точка** подробно е обсъдена хипотезата на помилване под условие, а в **четвъртата** – същността, особеностите, развитието и практиката по прилагане на политическо помилване.

На основата на подбрани случаи от практиката **петият параграф** анализира помилването при фактическа и правна сложност, обусловена от множество на наказанията, осъждане за множество престъпления и осъждане на деца в чужбина. **Точка първа** въвежда и изяснява понятието за множествено помилване и критериите, подходите и рисковете от прилагането му. **Точка втора** подробно обосновава приложимостта на помилването само към определеното по чл. 23-25 и чл. 27 от НК общо наказание, като анализира различно решени случаи. **Точка трета** аргументира неприложимостта на помилването към наказания, наложени с присъди на чуждестранен съд, които не са приспособени и приети за изпълнение от българската държава.

Шестият параграф е посветен на значим и специфичен за практиката по помилването въпрос, свързан със субективните позиции на молителя в контакта с титуляря на правото. Открити и демонстрирани чрез групи случаи са типични стратегии за търсене на помилване, посрещани с укор в практиката – укриване от правосъдието, натиск върху държавния глава чрез злоупотреба с обществено мнение, излагане на неверни твърдения, позитивиране, омаловажаване или отричане на извършеното след признаване на вина пред съда и др.

Последният **осми параграф** съдържа сравнителноправен анализ, извършен по метод, отчитащ както нормативния модел на помилването, така и разработените практики по прилагането му. За първи път в науката е обоснован **индекс на помилването**, който в практиката служи за обобщен индикатор за зрелостта на цялата правна система. Той е представен чрез сравнителен и исторически анализ на правните системи на 23 държави в Европа. Изведена е методика за използването му за оценка на репресивността на националните системи и адекватността им към регулиране на репресията в изключителни случаи. Засегнати са и случаи от чуждестранната практика и случаи на чужденци, помилвани в чужбина за наказания, наложени от български съд за извършено у нас престъпление. Българският модел е изведен като класически и принадлежащ към най-добрите европейски практики.

1.2. Втората глава е посветена на **видовете помилване**, подложени на сравнителен анализ по отношение на техните основания, ограничения и приложно поле в рамките на класификация по комплексни критерии. Изяснено е действието на всеки вид помилване поотделно и при конкуренция помежду им, като са обосновани критерии за разрешаване на гранични случаи. Изведени са техни типични правни ефекти и са свързани с целите на наказанието.

Структурата на изложението на всеки параграф следва еднакъв подход. Първо е дадена правна характеристика на дадения вид помилване, неговите ефекти върху правоотношенията на изпълнение и съдимост и за квалификацията при евентуален рецидив на помилвания. Проследено е прилагането му в практиката, като са систематизирани и анализирани обстоятелствата, послужили за основания и за отказ от дадения вид помилване, съображенията, с които е защитено решението, процесите и тенденциите в собствената еволюция на дадения вид и на значението на промените в правната среда. Накрая са анализирани специфични за дадения вид проблеми при фактически и правни усложнения. Всеки от видовете е сравнен с предходно представените.

Първият параграф е посветен на **пълното помилване**. Случаите на прилагането му са групирани с оглед: 1) отмяна на наказанието; 2) наличие при осъждането на молителя на трайни и непреодолими обстоятелства, които едновременно не могат да предотвратят налагането на наказанието и са пречка то да бъде изпълнявано; и 3) поява на пречки пред изпълнението след

осъждането и преди изпълнението да започне. Маркирани са допирни точки с приложните полета на амнистията и отлагането на изпълнението. На основата на конкретни случаи са изведени критерии и подходи за преценка и аргументиране на основателността на пълното помилване и на отказа от прилагането му. Обсъдено е значението на изтеклото време след извършване на престъплението, поведението на осъдения през него, субективното му отношение към стореното и др.

Във **втория параграф** са анализирани двете форми на **частично помилване** – опрощаване на целия и на част от остатъка от приведено в изпълнение наказание. **Първата точка** е посветена на помилването с остатъка. Помилването с част от остатъка е предмет на анализ във **втората точка**. То е очертано като най-проблемният вид и е предложена нарочна методология за установяването му на основата на нарушения на пропорционалността без нетърпим характер, напредък на незавършилия корекционен процес, неприложимост на редовен институт за корекция на репресията, продължителност на остатъка. Защитено е специфичното прилагане на помилването с част от остатъка с цел превенция на корекционен регрес, като е въведено понятие за това явление, критерии за разпознаването му и за оценка на риска и за преценка на годността на помилването да го повлияе благоприятно. Чрез разнообразни сравнителни, статистически анализи и анализ на множество случаи е очертана границата с пълното помилване, която в практиката е особено компрометирана. **Третата точка** разглежда конкуренцията на двата вида частично помилване на основата на подбрани случаи.

Третият параграф подробно анализира **помилването чрез замяна** на наказанието, въведено през 2006 г. за облекчаване на най-тежките безсрочни наказания. **Първата точка** разглежда замяната на смъртното наказание на основата на случаите след установяване на мораториума върху изпълнението му (1990 г.) и след отмяната му (1998 г.). **Втората точка** засяга замяната на доживотния затвор без замяна. Развиващият се поправителен процес е обоснован като необходимо и достатъчно изключително обстоятелство, създаващо основания за замяна. С изключителни подробности са разгледани и сравнени трите случая от практиката, в които това наказание е било облекчено с помилване (Указ №12/21.01.2013; Указ № 129/03.09.2014 г. и Указ № 90/26.06.2018 г.). Разработена е система от критерии за оценка на случая, вкл. при крайните хипотези на изначална и растяща непропорционалност на наказанието, рисковете от корекционен регрес и от ревизия на присъдата. **Третата точка** е посветена на замяната на доживотния затвор.

По отношение на всяко от трите наказания е защитена теза, че помилването допуска замяна на наказанието с по-лекото по вид, а ако то е срочно, не позволява да бъде индивидуализирано в размер, по-кратък от максималния. Сравнени са предпоставките, при които се заменят доживотният затвор и доживотният затвор без замяна, като са съпоставени и със случаи, при които тези двете наказания подлежат на опрощаване. На специален анализ са подложени случаи на налагане на безсрочно наказание при нарушение на правилата за индивидуализацията му или по неблагоприятен наказателен закон.

1.3. Третата глава представя **приложението на помилването при различните видове наказания**, като ги сравнява помежду им по техните цели, предпоставки за прилагане и особености на изпълнението. Защитен е възгледът, че помилването не се упражнява на еднакви или сравними основания или с еднакво действие към различните видове.

Структурата на изложението на всеки параграф и в тази глава е подчинена на еднакъв подход. На първо място са разгледани основни особености на възникването, съдържанието, развитието и погасяването на наказателноизпълнителното правоотношение при съответния вид наказание. След това е анализирана приложимостта на помилването по принцип и на даден негов вид към конкретното наказание. Следва критичен анализ на практиката, ако такава съществува, и

излагане на изводите и аналитичния подход на основата на реални случаи. Ако материята позволява, случаите са систематизирани и е изведена типология със съответно развиване на критерии за преценка на помилването. Представени са хипотези на фактическа и правна сложност, сравнения на различни подходи с приложение на помилването и съпоставка с алтернативни решения.

Първият параграф е посветен на наказания, които не подлежат на помилване поради „мигновеното“ си изпълнение с влизане на присъдата в сила. **Първата точка** аргументира неприложимост на помилването към конфискацията и глобата. Критично са разгледани случаите на помилване на глоба и е обоснована относимостта им към приложното поле на правото на държавния глава да опрощава несъбираеми държавни вземания, което е непрехвърлимо към вицепрезидента. Изложен е възглед, според който и при двете имуществени наказания присъдата поражда наказателноизпълнително правоотношение, което учредява за държавата вземане към осъдения и се погасява веднага, и правоотношение с ненаказателен характер по събиране на това вземане. **Точка втора** се отнася до лишаването от получени ордени, почетни звания и отличия и лишаването от военно звание. **Третата точка** разглежда помилването при лишаване от права, вкл. в хипотези на самостоятелното му помилване като допълнително наказание, и аргументира необходимостта от отмяна на наказанието „лишаване от правоуправление завинаги“ (чл. 342, ал. 4 НК).

Вторият параграф е посветен на пробацията и мерките за пробационен надзор, разгледани поотделно. **Първата точка** обосновава допустимостта на помилването като едновременно и еднакво пълно или частично опрощаване на всички наложени и неизтърпени мерки от съдържанието на наказанието. Различно засягане на отделните мерки е недопустимо в качеството си на нова индивидуализация на наказанието, ревизираща присъдата. На основата на анализ на пратиката по помилване на пробацията и по нейното изпълнение е защитен извод, че помилването постепенно се свива, тъй като изключителните случаи вече се разрешават с редовни средства. **Втората точка** е посветена на приложимостта на помилването към мярката за пробационен надзор, която може да бъде постановена в изпитателен срок на условно осъждане или условно предсрочно освобождаване. На основата на всеобхватен анализ на понятието за наказание според националното право и стандартите на ЕСПЧ и на националната съдебна практика по изясняване на същността на мерките за пробационен надзор е направен извод, че тези мерки са лишени от еднозначна и последователна законодателна концепция, която да позволи категоричното им отделяне от наказанието пробация. Въпреки това е аргументирано разбирането, че те не могат да се помилват самостоятелно, макар ранната практика да предлага обратни решения.

Третият параграф разглежда помилването на обществено порицание.

В четвъртия параграф е систематизирана материята на помилване на изолационните наказания. **Първата точка** предлага сравнителна характеристика на лишаването от свобода, доживотния затвор и доживотния затвор без замяна по техните нормативни режими, предпоставки и правила за индивидуализация, цели, съдържание и режими на изпълнение, профил на осъдения и други особености от значение за помилването. Защитена е тезата, че при редовните наказания (чл. 37, ал. 1 НК) поправимостта на дееца се предполага и за нея не се събират доказателства, докато непоправимостта като предпоставка на изключителното наказание изисква безспорност. Във **втората точка** подробно е разработено понятието, признаците, видовете и критериите за оценка на поправителния процес, протичащ при различните видове наказания. Изградена е стандартизирана методология за доказателствен анализ на напредъка и прогноза на поправянето с оглед началните му показатели, устойчивост, обратимост и интегрираност на промените, вкл. скорост на поправянето и фактори, които му влияят. **Третата точка** е посветена на помилването на лишаването от свобода, вкл. приложимите видове помилване и конкуренцията между тях. **Четвъртата точка** разглежда

поотделно и сравнява помилването при двете най-тежки безсрочни наказания, като изгражда нарочна методика за това и изяснява доказателствения подход към различни факти при разглеждане на даден случай. Към анализа са приобщени стандарти на ЕСПЧ относно най-тежкото наказание и критерии за преценка на съвместимостта с чл. 3 от ЕКПЧ, вкл. решения, които признават българския опит в помилването на доживотния затвор без замяна за най-добра европейска практика. Процесът на вземане на решение за помилване е разгледан и с оглед различни концепции за наказанието, отдаващи предимство алтернативно на неговите превантивни цели и ресоциализационна насоченост. Всички изводи в параграфа са направени на основата на случаи от практиката.

1.4. Четвъртата глава „Приложение на помилването при конкуренция с други институти за облекчаване на тежестта на наказанието“ разглежда конкуренцията на помилването с алтернативни редовни институти за регулиране на тежестта на наказанието. И тук отделните параграфи са подчинени на единна структура. Съответните институти са представени с признаците, предназначението и ефектите си, по които са сходни и различни от помилването, като е очертано типичното им приложно поле и типичният осъден, за който са приложими. След това са изяснени обстоятелствата, при които тези институти могат да се ползват за облекчаване на непропорционална или нецелесъобразна репресия и основните тенденции в практиката по прилагането им. На тази основа са разграничени хипотези на нетърпимо прекомерна репресия, които (могат да) се коригират с тези институти с постигане на определен резултат и към които тези институти не са приложими изобщо поради формални пречки. Така е очертано полето на конкуренция с помилването по принцип и с конкретни негови видове, като различните правни решения са сравнени по техните крайни съвкупни резултати. Така е изведена система от критерии за определяне на предимството на съответния вид помилване, съответно на редовен институт според спецификата на конкретния случай и целените ефекти, тъй като предварителни обобщения не винаги са възможни.

Първият параграф е посветен на условното осъждане. На основата на разнообразни хипотези на прилагането му и особености на изпитателния срок е изведено силно предимство пред помилването, което почти не среща приложимост към отложеното лишаване от свобода. Разгледани са единствените два случая на помилване, първият от които очертава класическа ревизия на присъдата, а вторият е решен при фактическа грешка.

Вторият параграф разглежда условното предсрочно освобождаване, което е най-близкият конкурент на частичното помилване. Анализът проследява историческото развитие и на двата, тъй като до въвеждането на условното предсрочно освобождаване през 1958 г. помилването се прилага при неговите предпоставки, а след това двата претърпяват дълъг период на смесване на приложните полета и прекомерно трайно нахлуване на помилването в територията на редовния институт. **Първата точка** сравнява предпоставките и ефектите на двата института. **Втората точка** очертава полето на конкуренция между тях, сведено до две хипотези – ранно поправяне, придаващо нетърпимост на периода до настъпване на формалната предпоставка по чл. 70 НК; и нетърпимост, възникваща поради пречка институтът по чл. 70 НК да бъде приложен повторно за същото наказание (при изтърпяване на активиран остатък). Обсъдени са и случаи на съчетаване на двете правни средства с насочването им към различни наказания, постановени за последователно изтърпяване. **Третата точка** обсъжда критично случаи на помилване след условно предсрочно освобождаване, обосновавайки необходимост държавният глава да се въздържа от такива решения. **В четвъртата точка** е представено отношението на приложните полета на двата института в рамките на методика за разграничаването им по конкретни случаи и с оглед изменения в практиките на съдилищата, затворите и държавния глава. Изведени са предимствата, поради които условното предсрочно

освобождаване следва да се предпочита пред помилването. **Петата точка** разглежда случаи на привидна конкуренция между двата института.

В **третия параграф** е представено отношението на помилването с предсрочното освобождаване и с освобождаването от изтърпяване на наказание с налагане на възпитателна мярка при непълнолетни (чл. 71 и чл. 64 от НК), като е изведено потвърдено в практиката предимство на редовните институти.

Четвъртият параграф сравнява помилването чрез замяна на доживотния затвор със съдебната замяна на това наказание по чл. 38а, ал. 3 НК. Подробно е анализирана правната природа, предпоставки, цели и ефекти на института по чл. 38а, ал. 3 НК. **Първата точка** е специално посветена на особеностите на материалната предпоставка и стандартите за установяването и обосноваването ѝ според продължителността на фактически изтърпяната част от наказанието по конкретни случаи и свързаната с нея степен на поправка. Изяснено е съотношението с материалната предпоставка на условното предсрочно освобождаване с оглед възможността за съчетано прилагане на двата института. **Втората точка** изяснява конкуренцията на съдебната замяна с помилването, като очертава предимството на всеки от институтите при различни хипотези. Изведени са три хипотези на възможен приоритет на помилването – ранно поправка; съчетание на неизключително поправка с влошаване на здравето, налагащо преминаване към лишаване от свобода, за да може наказанието да бъде прекъсвано; осъждане при по-неблагоприятен наказателен закон. Изрично е защитена тезата, че съдебната замяна не може да се ползва за изправка на съдебни грешки.

Петият параграф коментира отношението на помилването към процесуалните институти на отлагане / прекъсване на изпълнението на наказанието. Приложното поле на помилването е свито до хипотези, в които едновременно са налице следните условия: 1) основанието за отлагане / прекъсване е постоянно и неизбежно до изтичане на изпълнителската давност или за сходно дълъг период и 2) липсва ясно очертана необходимост да бъде съхранен укорът, който поддържането на изпълнимостта на наказанието отправя към осъдения, и да бъдат съответно отлагани реабилитационните срокове.

В **шестия параграф** е разгледана конкуренцията с амнистията. Анализът установява разминаване между теоретичното разграничение между двата института и използването им в практиката, която в различни исторически периоди допуска смесване и фактическо прилагане на хибридни институти. Обсъдени са практики на колективно помилване и ограничена амнистия, при която наказание, наложено по определена разпоредба на НК, се опрощава частично със запазване на съдимостта.

1.5. Петата глава „ Приложение на помилването с оглед действие на правен принцип“ разглежда помилване, упражнено с оглед преодоляване на нарушения на основни правни принципи – законоустановеност на престъплението и на наказанието, забрана за обратно действие на наказателния закон, целесъобразност и пропорционалност на наказанието, равенство пред закона, най-добрият интерес на детето, хуманитарния принцип.

И в тази глава изложението по параграфи следва сходна структура. Накратко са представени основни особености на съответния правен принцип и разнообразни хипотези на негови нарушения с различен произход – изменения на закона, деформации на индивидуализацията на наказанието, обстоятелства, настъпили в хода на наказателното изпълнение, задължения на държавата и осъдения към трети лица и др. На основата на практиката тези хипотези са анализирани и типологизирани. Към тях е интегриран анализ на възможните правни решения – включващи както помилването, така и други правни институти – като са изяснени правните и житейски ефекти на всяко и са развити тези за предпочитане на основата на техните относителни достойнства и недостатъци. Изведени са

принципни положения в подхода с характер на методология за преценка на конкретните случаи по същество и решаването им при поливариантност на решенията.

Първият параграф разглежда нарушения на законоустановеността на престъплението. В практиката те са възниквали, когато при приспособяване на чуждестранни присъди българският съд приема правна квалификация, несъответстваща на установените от чуждестранния съд факти и утежняваща положението на осъдения.

Вторият параграф е посветен на законоустановеността на наказанието, чиито нарушения в практиката са били коригирани чрез помилване във връзка с осъждане в нарушение на чл. 279, ал. 5 НК.

В **третия параграф** са изложени група случаи на осъждане на доживотен затвор по по-неблагоприятен наказателен закон. Изведени са признаците на нарушението на чл. 2, ал. 2 НК и чл. 7 ЕКПЧ и критерии за помилване чрез замяна в срочно наказание с правила за определяне на продължителността му без да се нарушава принципът за индивидуализация.

Принципът на пропорционалност на наказанието е разработен в **четвъртия параграф** и нарушенията му са съотнесени с нарушения на равнопоставеността. Изяснена е разликата между помилването като коригираща интервенция и като ревизия на присъдата. Разгледани са случаи, в които нарушението е свързано с почти завършило поправяне още в началните етапи на тежко наказание и произтича от неправилна индивидуализация или от обективни ограничения при приспособяване на чуждестранни присъди.

Петият параграф анализира целесъобразността на наказанието, нарушенията на която са сред най-честото основание за помилване. Случаите са групирани и свързани със система от критерии за разпознаване и оценка на нарушението. **Първата точка** е посветена на хипотези на ранно поправяне, **втората** – на забавено изпълнение на наказанието в срока на давността, през което осъденият е реализирал личностова промяна и наказанието няма какво да поправя, а **третата** – на хипотези на влошаване на здравето.

Шестият параграф разглежда особено важните за помилването въпроси на равнопоставеността пред закона, която исторически е сред най-честите основания за упражняването му. **Първата точка** извежда правила за установяването ѝ, като ги свързва със стандартите на антидискриминационното право и практика, изяснява вида на допуснатата дискриминация и идентификацията на сравнителя. Абстрактните модели, очертани от режимите за изпълнение на наказанието, и свързани със стандартизирани признаци на поправителния процес и фактите на наказанието са обосновани като сравнители. **Втората точка** разглежда хипотези на колективна неравнопоставеност и въвежда методология за разрешаването им, като ги съотнася към решения, давани от други институти. **Третата точка** аргументира специфична хипотеза на неравенство, породено от настъпило поправяне при невъзможност на правната система да го отчете и да облекчи съответно репресията. В **четвъртата точка** е обсъдена привидна неравнопоставеност при изменение на закона, а в **петата** – възможността за дискриминационен отказ от помилване.

Седмият параграф също е посветен на принцип с голямо и типично значение за помилването, свързан с влошаване на здравето на осъдения (хуманитарен принцип). Представени са режимите на здравеопазване в системата на изпълнение на наказанията и положението на осъдените на уязвими пациенти. Анализирана е конкуренцията на помилването с отлагането / прекъсването на изтърпяването и условното предсрочно освобождаване. Очертани са хипотези на изключителност. Аргументирана е тезата, че само по себе си влошеното здраве не създава абсолютно или достатъчно основание за помилване, като от значение е още рискът от рецидив. Въведена е методология за преценка на случая и за очертаване на нуждата от помилване. Случаите са групирани според

реакцията и ефектите на редовните инструменти към здравословното състояние на осъдения. Така отделните **точки на параграфа** са посветени съответно на помилване на осъдени, чието наказание не се изпълнява; чието наказание често се прекъсва; които се намират в затвора, но са в тежко състояние; при които помилването цели да подпомогне лечението им; и които са в нетежко здравословно състояние. Последните две точки разглеждат отказа от помилване въпреки влошено здраве на молителя и решения при рецидив на помилвани по медицински причини лица.

Последният **осми параграф** подробно анализира материята на помилването на родител или друг близък поради най-добрия интерес на дете. **Първата точка** очертава принципа за висшия интерес на детето според чл. 3 от Конвенцията за правата на детето и вражда преценката му в служебната дейност по решаване на молба за помилване. **Втората точка** представя профила на молителите като родители, установен чрез анализ на практиката, вкл. субективното им отношение към родителската им роля, обективните им годности да я изпълняват, значението на родителските им отговорности в мотивацията да търсят помилване и в престъпната им дейност. **Третата точка** систематизира и разглежда поотделно рисковете, които настъпват за децата и подлежат на преценка при решаване на молба за помилване: 1) рискове от увреждане на семейството, проитичащи от осъждането на родителя за престъпление, пряко насочено срещу детето или други близки; 2) рискове от пряка криминализация на детето чрез демонстриране от осъдения на престъпни стратегии за справяне; 3) рискове от загуба на издръжка и от реакциите на другия родител към престъплението и наказанието; 4) рискове от злоупотреба с родителската функция в рамките на стратегия за търсене на облекчения заради родителски задължения; 5) рискове от институционализация и загуба на семейната среда; 6) рискове от принудителната раздяла на детето от родителя, причиняваща страдание и лишаване, интерпретации за родителско отхвърляне и взаимно отчуждаване. Разгледани в подробности са множество разнообразни случаи, наложили съчетаното прилагане на различни правни институти и съвместната работа на множество институции за овладяване на различни по структура, тежест, проявление и съчетание рискове. Изяснена е ролята на помилването като елемент от съвкупна институционална реакция. Обсъдени са случаи, имитиращи рискове за детето с цел родителят да избегне наказанието. Очертана е методология за работа по такива случаи.

В **заключението** са изведени в синтезиран вид основните резултати от изследването и са формулирани по-съществените обобщения и изводи.

2. Отвлечането в съвкупност с други престъпления: проблеми на квалификацията и индивидуализацията в съдебната практика. Годишник на ЮФ на СУ, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, том:87, с. 116-152, ISSN (print):0081-1866.

Студията анализира множество особености в изпълнителския и мотивационния механизъм на престъплението отвлечане по чл. 142 от НК, усложняващи съотношението му със състави на други престъпления, с които то често се осъществява в съвкупност - изнудване, грабеж, убийство, злепоставяне, противозаконно лишаване от свобода, полови престъпления, задържане на заложник, трафик на хора, самоуправство, хулиганство и др. Тези съвкупности се проявяват в действителността в сложни фактически обстановки, представляващи значимо предизвикателство за съдебната дейност по квалифициране и индивидуализация. Отговорът на съдебната практика е подробно изследван и аргументирано оценен като частичен и противоречив. Студията идентифицира и разглежда подробно множество срещани в практиката проблеми и предлага решения за преодоляването им, като си служи с интердисциплинарни аналитични методики.

3. Серийната престъпност в България: криминологична характеристика и съдебна практика. Годишник на ЮФ на СУ, С.: УИ „С. Климент Охридски“, 2021, том 88, с. 104-134, ISSN (online): 0081–1866.

Студията предлага типология на случаите на серийна престъпност от българската съдебна практика, развита на основата на съчетан криминологичен, правен, психологичен и исторически анализ и анализ на развитието на осъдените по време на изтърпяване на наказанието по методиката за оценка на риска от рецидив OASys. Изведени са факторните условия и обобщените характеристики на серийната престъпност, профилът на извършителя и мотивационно-изпълнителският механизъм на сериите, както и критерии за разпознаване на явлението в гранични случаи. Анализирани са съдебният отговор и са обсъдени усложнения в квалификацията и индивидуализацията на наказанието.

4. Срокът за възстановяване и размисъл, предоставен в международното и европейското право на пострадали от трафик на хора: европейската практика. Годишник на AMBP, С.: AMBP, 2020, №31, с. 67-105, ISBN: 1312-6415

Срокът за възстановяване и размисъл (СВР) в международното и европейското право цели да позволи на пострадалия от трафик на хора да преодолее вредите от престъплението и да реши дали да съдейства на разследването срещу дееца. Студията изследва наднационалния стандарт и националния отговор към него, като сравнява подходите на 27 държави-страни по Конвенцията за борба с трафика на хора, разположени на основните пътища на трафика във и към Европа и разнообразни правните си системи и традиции и по практиките към жертвите. Моделите са сравнени като системи от правни решения в криминологичен, виктимологичен, институционален и нормативен контекст с очертаване на крайните ефекти от прилагането им в помощ на законодателното осмисляне на СВР и практиката по дела с международен елемент

5. Морското пиратство като международно престъпление. Разграничение от сходни престъпления по националното наказателно право. Jus Romanum: Mare Nostrum, С.:УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 456-472, ISSN (online):2367-7007.

Като международно престъпление пиратството е характерно с множество усложнения, свързани както с извършването му в разнообразни фактически проявления, продължавани форми и в съвкупност с други престъпления, така и с разпознаването на приложимото право. Статията очертава неговите основни правни и криминологични признаци, предлага критерии за неговата правна квалификация и разграничаване от грабежа, престъпленията по море, военните престъпления, тероризма и други престъпления, както и размишления за развитието му като престъпно явление.

6. Помилването в светското и Божие право: поглед към влиянието на християнската нравственост и доктрина върху въздаването на висша милост. Сборник „Право и религия“, С.:УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 347-360, ISBN:9789540751337.

Помилването е най-древният инструмент за облекчаване или опрощаване на наказания, което търпи сипммлното влияние на религиозните оправдания на наказващата власт на държавата, плътно следващи нейното историческо развитие и юридическа еволюция. Статията търси да установи потенциалното присъствие на следи от християнската етика и останки от теологичните интерпретации на милостта, греха и покаянието в основите на светския институт на помилването и на законоустановените цели на наказанието.

7. Помилването в римскоправната традиция. Jus Romanum, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2020, №2, с. 721-741, ISSN (online):2367-7007.

Статията изследва приложното поле, правното действие и правно-политическите възгледи за помилването като средство за пълно или частично опрощаване на наложено наказание през Римската империя, съобразявайки както нормативни източници, така и исторически сведения за практикуването на института. Като извежда устойчиви признаци на помилването, съхранени и до днес, и особености, претърпели промени, както и факторите, от които промените зависят, анализът съдейства за установяване на общовалидна концепция за института.

8. Приспособяване на безсрочно наказание, наложено от чуждестранен съд, в процедури по трансфер на осъдени български граждани. Сборник: Научни четения на тема „Предвидимост на правото“, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 241-254, ISBN:9789540754789.

Статията анализира материалноправните аспекти на приспособяването на безсрочни (доживотни) изолационни наказания, наложени от чуждестранен съд, когато присъдата се приема за изпълнение от български съд в производство по трансфер на осъдени български граждани. На основата на примери от практиката и анализ на чуждестранното и българското законодателство са изведени и защитени критерии за приспособяване при усложнени хипотези, в които наказанията не си съответстват по режим на изпълнение или репресивна тежест.

9. Използване на наказателната репресия за превантивни и рефулативни цели: проблеми при наказателноправната защита на административни режими и дублиране на състави на административни нарушения и престъпления. Сборник „50 години Закон за административните нарушения и наказания - история, традиции, бъдеще“, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2020, с. 228-240, ISBN:9789540749754.

Сред най-големите предизвикателства пред съвременното наказателно право е постоянно разширяващото се приложение на наказателните закони за превантивни и регулативни цели. Най-спорният момент е опитът да с наказателноправни решения да се преодолее неефективност на административноправен режим. Статията разглежда процесите на свръхкриминализация и инфлация на наказателното законодателство, принципите на обществената опасност и на вредата като основания за криминализация и пенализация, въпроси на пропорционалността на наказанията и субективната страна на престъпленията и административните нарушения, сравнения между

наказателноправния и административния отговор на отрицателни явления, съответните законодателни техники и техните последици.

10. Схеми на финансова и стопанска престъпност в Европа: българска съдебна практика. Сборник: Европейски перспективи за развитие на наказателното законодателство, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2014, с. 96-110, ISBN: 9789540737225.

Статията очертава типологията и развитието на схеми на финансови и стопански престъпления в България след 1990 г. и тяхната зависимост от законодателството и съдебната практика. Изложението накратко характеризира законодателната политика и нейните потенциали да повлиява динамиката на престъпността, както и стопанските ефекти на престъпните схеми. То анализира някои от най-сериозните предизвикателства пред правосъдието – наказателноправна значимост на действителността на сделките и престъпните мотиви, злоупотреба със свободата на стопанска инициатива, причинни връзки между изпълнителното деяние и имотната вреда, източниците на нарушените задължения на дееца, разпознаването на личната наказателна отговорност в контекст на групово общественоопасно поведение по служба.